

HK-dir

Deres referanse

Vår referanse
24/40-5

Vår dato
26.04.2024

Høringsuttalelse fra UHR - Forslag til forskrift om undervisnings- og forskningsstillinger og rekrutteringsstillinger

Universitets- og høyskolerådet (UHR) takker for muligheten til å komme med innspill til forslag til ny «Forskrift om undervisnings- og forskningsstillinger og rekrutteringsstillinger».

Overordnede kommentarer

UHR mener det er mye positivt med forslaget til ny forskrift. Det er bra med en tydeliggjøring av postdoktorstillingen som en kvalifiseringsstilling til førsteamanuensis, krav om karriereplan og karriereveiledning for yngre forskere og at ph.d.-veiledning kan skje i team. De fleste av våre medlemsinstitusjoner er positive til at det åpnes for å søke overgang mellom stigen.

Forskriften har fått et langt og vanskelig navn. Det er dessuten ikke konsistent, siden det nevner to (riktignok sentrale aktiviteter) samt en stillingskategori. I tråd med intensjonene i reformarbeidet for vurdering av akademiske karrierer (som Kunnskapsdepartementet har lagt inn i rammene for forskriftsarbeidet) bør forskriften heller lyde: «Forskrift for akademiske stillinger». Dette til tross for at:

Alle vitenskapelige stillinger som er en integrert del av det akademiske systemet, burde vært omfattet av forskriften. Forskriftsforslaget innebærer en regulering kun av stillingskategorier som er omfattet av UH-loven. Det innebærer at forskerstillinger, bibliotekarstillinger og ingeniører ansatt i teknisk-administrative stillinger ikke omfattes av forskriften. Det er uheldig at viktige stillingstyper i bruk på universiteter og høyskoler ikke er en del av prosessen. Disse stillingene er en integrert del av det akademiske karrieresystemet i sektoren, men reguleres ikke av UH-loven. Det er i dag om lag 1700 i forskerstillinger ved UH-institusjonene som ofte brukes ved eksternt finansierte Forskningsråds- og EU-prosjekter. De inngår i Database for statistikk om høyere utdanning (DBH) og i institusjonenes oversikt over «vitenskapelig ansatte». UHR har i lang tid arbeidet for en mer helhetlig karrieropolitikk i academia. Det er en svakhet at forskriften kun omhandler to av tre vitenskapelige karriereløp.

Det er lagt opp til for kort overgangsperiode. Tiden fra forskriften er vedtatt til 1. januar 2025 vil ikke strekke til for å tilpasse institusjonenes retningslinjer til såpass omfattende endringer. Dersom muligheten for opprykk til førsteamanuensis stenges, må fristen for å søke opprykk etter gammel ordning settes lenger frem i tid enn utgangen av 2024. Mange i lektorstillinger er nå i ph.d.-løp under forutsetning av at opprykk er mulig. Overgangsordning for disse bør derfor settes minimum til tre år.

I arbeidet med forskriften ble følgende tre premisser lagt til grunn:

- Den nye forskriften skal erstatte dagens tre forskrifter.
- Dagens stillingsstruktur og opprykksordning vil ligge til grunn for arbeidet.
- Utviklingen av kompetansekravsbestemmelsene skal sees i sammenheng med nyere dokumenter om vurdering av vitenskapelig ansatte blant annet NOR-CAM og

Postadresse
Stortorvet 2
NO-0155 Oslo

Telefon +47 409 14 969
postmottak@uhr.no
www.uhr.no
Org.nr. 917 697 825

Saksbehandler
Anne Karine Nymoen
Anne.Karine.Nymoen@uhr.no
Telefon +47 900 99 801

tilsvarende europeiske prosesser (Nå: CoARA), samt regjeringens Strategi for forskerrekuttering og karriereutvikling.

Over tid har dagens to løp konverget. Dette omtales både av Underdal- og Husebekkvalget¹. Gitt premisset at stillingsstrukturen skulle beholdes, har det derfor vært et sentralt poeng at forskjellen mellom dosent- og professorløpet måtte gjøres tydeligere. Samtidig har det vært et behov for å styrke likeverdigheten mellom løpene. UHR mener det er usikkert om disse to hensynene kan ivaretas samtidig, slik forslaget nå ligger. Ved å fjerne krav til forskning i dosentløpet blir løpene mer forskjellige, men det er en klar fare for at den faglige attraktiviteten for denne karriereveien svekkes, slik at dosentløpet i ennå sterkere grad enn i dag blir oppfattet som et «B-løp».

I forskriftsforslaget er det ingen henvisninger til behovet for å merittere et bredere sett av kompetanser ut over undervisning og forskning. UHR mener dette er en svakhet og en tapt mulighet. Gjennom NOR-CAM (Veileder for vurdering av akademiske karriereløp) og deltakelsen i CoARA (Coalition for Advancing Research Assessment) er Norge i forkant i Europa i dette arbeidet. Over 600 institusjoner i Europa deltar i CoARA-arbeidet. 2/3 av disse er universiteter og høyskoler. De fleste forskningsråd, inklusive ERC og EU-kommisjonen (inkl. Forskningsrådet) deltar. «Reform av forskningsvurdering» er et eget tiltak (ERA Action 3) i Det europeiske forskningsområdet (ERA). En videreutvikling av vurderingssystemet, hvor et bredere sett av kompetanser vil inngå i vurderings-, rekrutterings- og opprykksprosesser, vil legges til grunn i europeisk kunnskapspolitikk fremover. Det er derfor en fare for at forskriftens manglende henvisning til en bredere vurderingspraksis vil være lite fremtidsrettet og dermed bidra til å bremse en slik utvikling. UHR mener at dette bør reflekteres i selve forskriftsteksten, evt. med en henvisning til en nærmere omtale i den varslede veilederen til forskriften. UHR bidrar gjerne i utforming av dette.

Kommentarer til spesifikke endringsforslag:

Den nye forskriften er mer overordnet og med kun angivelse av minstekrav:

- Dette tilsier et åpenbart behov for mer samarbeid og samordning i sektoren. For eksempel står det eksplisitt i høringsforslaget at institusjonene skal fastsette utfyllende retningslinjer for utdanningsfaglig kompetanse, og med tilpasning til kravene for hver enkelt stillingskategori. KD oppfordrer til samarbeid mellom institusjonene i dette arbeidet, for så langt som mulig å hindre ubegrunnede forskjeller og uklarheter for søkere. Med en så overordnet forskrift blir det stort behov for samordning på *hele bredden* av kompetanseområder. UHR har allerede fastsatt Nasjonale veiledende retningslinjer for UH-pedagogisk basiskompetanse, som evt. kan oppdateres. Samtidig har noen av UHRs strategiske enheter utarbeidet veiledende retningslinjer for vurdering av opprykksøknader. De fleste av disse må i så fall gjennomgås på nytt. UHR har en egnet organisasjon til å fasilitere dette, men dette vil representere et tillegg til UHRs ansvarsområde og kreve økte ressurser.

Faglige krav i dosentstigen

- Flere av de strategiske enhetene i UHR er kritiske til å erstatte «forsknings- og utviklingsarbeid» med kun «faglig utviklingsarbeid», men det er delte meninger om dette. Det er bra med en tydeligere todeling mellom løpene og at institusjonene kan sette tilleggskrav om forskning og beskrive nærmere hvordan man vil bruke denne stigen. Imidlertid vil tilleggskrav gjøre inngangen til dosentstillingen smalere, og det vil kunne svekke institusjonenes mulighet for forskningsbasert undervisning. Innen en

¹ *Stillingsstruktur ved universiteter og høyskoler*, mai 2018, bl.a. s 9 og *En helhetlig stillingsstruktur i akademia - Fleksible karriereløp for akademiske stillinger i fremtidens UH-sektor*, april 2021, s 20 ff.

rekke fagområder med kortere forskningstradisjon og hvor mange er i dosentløpet, tar nå langt flere doktorgrad. Dette er en ønsket utvikling, og det er en fare for at den vil stoppe opp om det ikke ligger en generell forventning til forskningskompetanse også i dosentstigen. I Meld. St. 19 (2023–2024) *Profesjonsnære utdanninger i heile landet* er det stor vekt på profesjonsnærhet og tiltak som skal styrke erfaringskunnskapen i profesjonsutdanningene. UHR er opptatt av å se disse prosessene i sammenheng, og ønsker ikke en utvikling som kan svekke profesjonsutdanningene som forskningsbaserte utdanninger. UHR mener derfor at krav om forskningskompetanse i dosentstigen bør beholdes.

Høyere krav til å bli førsteamanuensis

- De fleste av enhetene i UHR mener at dette er et uheldig og unødvendig tilleggskrav. Her er det store, og velbegrunnede, fagforskjeller. I de fleste fag er det så stor konkurranse om førsteamanuensisstillingene at det er *de facto* krav om langt mer enn bare en doktorgrad for å få en slik stilling. På andre fagområder med svakere forskningstradisjon er det vesentlig å bygge fagmiljøer med flere ansatte med doktorgrad. Her kan prinsippet om et minstenivå (én doktorgrad) gjelde, så kan de institusjoner og fakulteter som vil sette høyere krav gjøre dette.

Ikke mulig med opprykk fra universitets- eller høyskolelektor

- UHR mener det er uheldig å lukke muligheten for opprykk fra universitets- eller høyskolelektor til førsteamanuensis, men mener også at dette ikke skal være et krav for institusjonene. Det må være opp til institusjonene å velge både om de ønsker å åpne for opprykk og for overgang mellom de to karrierestigene.

Det er vanskelig å forstå begrunnelsen for forslaget om å lukke muligheten for opprykk. Et økende antall universitetslektorer tar doktorgrad i sine ansettelsesperioder, ikke minst i profesjonsfag (hvor 2 av 3 UH-lektorer er kvinner). Ifølge forskriftsforslaget må disse søke på utlyste stillinger eller søke opprykk som førstelektor, for så å søke overgang til førsteamanuensis (dersom institusjonen har vedtatt at det er mulig). Dette vil virke karrierehemmende og være et kraftig disinsentiv for universitets- og høyskolelektorer til å ta doktorgrad og mål om forskningsbasert utdanning. Økt antall opprykksprosesser (først opp og så til siden) vil i tillegg skape økt byråkrati.

Nye språkkrav

- UHR er kritisk til språkkravet for stipendiater og postdok, men mener språkkrav for de som ansettes fast i stillinger med undervisning er rimelig. Det bør imidlertid være mulighet for unntak fra språkkravet for faste stillinger f.eks. i store, særlig internasjonalt rettede, fagmiljø. En rekke slike miljøer bruker engelsk, både som fagspråk og administrasjonsspråk, og kravet er derfor unødvendig. Faren for å gjøre norske fagmiljøer mindre attraktive for internasjonale kandidater er stor.

UHR mener dessuten at kravet vil gi utenlandske unge forskere mindre tid til avhandlings- og prosjektarbeidet enn norske kolleger. Språkkravet kan derfor være diskriminerende for internasjonale ph.d.-studenter. Disse blir pålagt 15 studiepoeng merarbeid, samtidig som mange i sliter med å fullføre på normert tid.

Det er forskjell på å tilby norskopplæring og å kreve det av alle, også ressursmessig: KD legger til grunn at økt norskopplæring skal dekkes innenfor institusjonenes gjeldende rammebevilgning. Økonomisk og kapasitetsmessig er institusjonene ikke rigget for dette, og det vil bety at man må prioritere ned andre ting, som utdanningskvalitet, forskningsaktivitet eller formidling.

Krav om utlysning av bistillinger (ekstraerverv)

- UHR er svært kritisk til at det skal være krav om utlysning ved tilsetting i ekstraervervstillinger. I praksis bruker institusjonene i stor grad kallelser til slike stillinger, og UHR mener det vil være problematisk å opprettholde den klassiske professor II-stillingen (som fungerer godt) dersom den skal lyses ut. II-er stillingen er internasjonalt unik, og er et svært godt virkemiddel for samarbeid og samvirke både internasjonalt og på tvers av sektorer og bidrar til å styrke både forsknings- og undervisningskapasiteten i UH-sektoren. Hvis forslaget innebærer at alle ekstraerverv skal ha full utlysning og komité, blir det dessuten svært ressurskrevende og lite fleksibelt for institusjonene.

Komitésammensetning

- UHR er kritisk til at ikke alle tre i en sakkyndig komité må komme fra samme fagfelt. I forslaget legges det opp til at et tredje medlem i komiteen kan komme fra «for eksempel nærings- og samfunnslivet». UHR mener at å hente noen fra utenfor akademia vil kunne bryte med prinsippet om at autonome institusjoner selv skal sikre faglig forsvarlige rekrutteringsprosesser. Den pågående overgangen til en bredere vurderingspraksis kan fint ivaretas av sakkyndige ansatt innenfor akademia, men ikke nødvendigvis fra samme fagfelt. UHR mener derfor at alle tre i en sakkyndig komité bør komme fra akademia, og minst to fra samme fagfelt.

Karantene for ny kompetansevurdering

- Det argumenteres i forslaget for at dette ikke er en reell forlengelse, siden tidsangivelsen endres fra tidspunkt for når komiteen *avgir* sin innstilling til tidspunkt for *innlevering* av søknad, og at rammen departementet har satt for vurdering skal være maksimalt ett år. Hvis komiteen bruker kortere tid vil dette likevel være en reell forlengelse. I tillegg er det usikkert om dette kan ha noen likestillingskonsekvenser, siden kvinner i gjennomsnitt har brukt lengre tid på å søke om opprykk enn menn. UHR er derfor usikker om dette faktisk er en «nøytral» endring, slik det fremsettes i høringsnotatet.

UHR ser fram til videre samarbeid om forskriften, både fram mot vedtak og i oppfølgingen av den.

Vennlig hilsen

Sunniva Whittaker
styreleder

Nina Sandberg
generalsekretær

Dette dokumentet er godkjent elektronisk ved UHR